

kálla közelében) középkori és újkori leletek kerültek elő. Mindkét esetben a leletek települést jelezhetnek. Mindezek ellenére a kábel nyomvonalában településre utaló objektumokat nem tudtunk megfigyelni.

Régészeti és történeti szempontból igen jelentősek voltak a Portósi- (a szakirodalomban Maktyányi)-dűlő D-i részén, a kábelvezeték nyomvonalában előkerült, eddig ismeretlen római kori épület alapfalai. A korábban itt már feltárt és közölt I. és II. számú épületeken kívül a néhány évvel ezelőtt megfigyelt III. számú épület alapfalairól volt tudomásunk.

Az épület veszélyeztetett részeit feltártuk, kutató-árkok segítségével meghatároztuk Ny-i irányú kiterjedését.

A Maktyányi-dűlőben előkerült új, IV. számú épület legalább nyolc, kisebb-nagyobb méretű helyiségből áll. A vörös és fehér színű kövekből épített és habarccsal összefogott falak átlagban 55 cm szélesek, jó állapotban levők, belső oldaluk vakolt. Az egyes helyiségek alja terrazzopadlós, eltérő mélységű. Bontás során igen sok téglá-, kő-, edénytöredék, vaseszköz, csontfésű, ablaküvegtöredék, csavart mintás oszloptöredék stb. került elő. Bár az épület csak részben feltárt, elképzelhető, hogy elsősorban gazdasági rendeltetésű volt. Építését a kora római korra (3–4. század) tehetjük. Az épület falai a mai járószinten vagy annak közelében találhatók és fokozottan veszélyeztetettek.

S. PERÉMI ÁGOTA

134. Kisapáti, Szentkereszt kápolna

(Veszprém megye) Kö

A romos műemléképület helyreállítására 1958-ban került sor. Az elmúlt 40 évben a kápolna állapota fokozatosan leromlott, igen elhanyagolt, vizes állapotba került. Mindez indokoltá tette, hogy a millennium alkalmából meghirdetett kistemplom-program keretében újból helyreállításra kerüljön sor. Ennek kapcsán történhetett meg a kutatás, amely falkutatás és ásatás együttes alkalmazásával történt.

A középkorban Hegymagasnak nevezett Szent György-hegy K-i oldalán áll a 13. század első felében épített kápolna. Falazata kő, esetenként téglá. Több 13. századi oklevél is említi a kápolnát. A 16–17. században a templom rommá válik. A 18. század első felében építik újjá. Egy 1755-ös egyházlátogatási jegyzőkönyvben hajóját deszkamennyezatesként említik, a templomot faszindely fedte. A faluban jelenleg álló templomot 1772-ben építik, ekkortól a kápolnát elhagyják.

A kápolna legkorábbi középkori periódusa, kivéve a sekrestyét, alaprajzilag azonos a jelenleg is álló építménnyel, tömege azonban alacsonyabb volt. Az alacsonyabb tetőgerincű kápolna D-i homlokzatán egyszerű téglakő bélletes kapu nyílt, valamint két keskeny ablak. A szentély D-i homlokzatára is feltételezhetünk egy hasonló kialakítású ablakot, amelyet a későbbi barokk átépítés teljesen eltüntetett. A középkori kápolnának

ezen kívül a szentély K-i végén volt ablaka. A kápolna ÉNy-i sarkán beépített két faragott kő alapján, az említett kapuépítményt egyszerű kialakítású kőszerkezet zárta. A középkori kápolnát feltehetően kőfal övezte, amelyen belül temető terület el, a sírok legfelső szintje mintegy 140–150 cm mélységben a feltárás során előkerült.

A kápolna következő periódusában készült a sekrestye a reneszánsz ajtókerettel. A sekrestye K-i ablaka alapján azonban felvethető, hogy az épületrész homlokzaton állt. Ez esetben a középkori ajtót már ekkor szétszedték és helyén a reneszánsz kerettel újat alakítottak ki. Ennek ellentmond egyrészt, hogy a kapuszerkezet másodlagosan beépített kőfaragványai a középkori párkányvonal alatt kerültek befalazásra – ez a templom jelentősen lepusztult állapotára utal inkább, ami a 16–17. században következett be. Másrészt nem indokolt a reneszánsz keret áthelyezése amennyiben ez a homlokzaton állt. A sekrestye K-i ablaka pedig ugyan hasonló a kápolna többi nagyméretű ablakához, mégis épülhetett keret nélküli „reneszánsz” ablakként – erre utalna, hogy a falazattal egykorúnak tűnik. A kérdés pontos eldöntéséhez a kutatás jelenleg ismert adatai nem adnak precíz alapot, így egyértelműen nem válaszolható meg.

Ezt követően a 18. század első felében megújított templom periódusa következik. Ennek során jelentős átépítés történik. A templom párkányvonalát megemelik, új nagyméretű ablakokat alakítanak ki a hajó és a szentély D-i oldalán. A középkori ajtót átépítve kialakítják a jelenlegi barokk bejáratot. A kápolna ÉNy-i sarkán levő középkori faragott kövek ekkor kerülnek másodlagos befalazásra. A hajó Ny-i oldalán megfelelő kőalapon fatornyot építenek, melyhez nyílást törnek a hajó Ny-i oromzatán. A sekrestyét változatlan állapotban hagyják. Ez az állapot az, amely a 18. században fokozatos pusztulásnak indult.

KOPPÁNY ANDRÁS

135. Kiskassa határa

(Baranya megye) R, Ró

Az M6-56 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalának Baranya megyei szakaszán két részletben, 2001. április 10.–május 11. és október 8–18. között végeztünk terepbejárást. A területet a nyomvonalon 100–100 méteres sávban jártuk be, illetve adott esetben a lelőhely teljes kiterjedését meghatároztuk. A kijelölt terület 77,9%-át sikerült bejárni, a többi rész erdő, mocsár, gyeppel járhatatlan volt.

A falu határában egy dombtetőn, 170×200 illetve 800×200 m kiterjedésű őskori (badeni), talán erődített telepeket találtunk, szórvány római kori cserepekkel (45., 62. lh.). A kettő egymáshoz való viszonyát, kiterjedését és összefüggéseit a lábon álló kukorica miatt nem lehetett megállapítani.

A leletek a Janus Pannonius Múzeum gyűjteményébe kerültek.

KÁRPÁTI GÁBOR